О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 72. став 1. тачка 6. Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области образовања и друштвене бриге о деци.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

До доношења Закона о основама система образовања и васпитања делатност предшколског васпитања и образовања била је уређена у оквиру система друштвене бриге о деци - Законом о друштвеној бризи о деци ("Службени гласник РС", бр. 49/92, 23/93, 53/93, 67/93, 28/94, 48/94, 25/96 и 29/01).

Делатност установа за децу према овом Закону била је уређена тако да је предшколско васпитање и образовање било у надлежности три министарства - Министарства за социјална питања, Министарства просвете и Министарства здравља и заштите животне средине, што је отежавало остваривање делатности. У току примене тог закона промениле су се околности, услови и захтеви за остваривање права на предшколско васпитање и образовање.

Министарство за социјална питања покренуло је током 2001. године иницијативу за обједињавање надлежности предшколског васпитања и образовања у оквиру једног министарства, у циљу издвајања предшколског васпитања и образовања из домена друштвене бриге о деци и обједињавања у јединствен систем образовања и васпитања у оквиру Министарства просвете и спорта.

Предлог Министарства за социјална питања прихваћен је и изменама Закона о министарствима ("Службени гласник РС", број 27/02), надлежност Министарства просвете и спорта проширена је пословима државне управе који се односе и на делатност предшколског васпитања и образовања.

Доношењем Закона о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 62/03, 64/03, 58/04 и 62/04) извршено је нормативно обједињавање делатности предшколских установа у оквиру делатности образовања, чиме се обезбеђује већа ефикасност и унапређивање рада предшколских установа, као и унапређивање остваривања права деце гарантованих Конвенцијом о правима детета УН, чији је потписник и наша земља.

Даном ступања на снагу Закона о основама система образовања и васпитања делатност предшколског васпитања и образовања постаје део система образовања и по први пут овим законом уређују се јединствено основе система предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања и васпитања. Ово се односи на: циљеве образовања и васпитања; начин и услове

обављања делатности; врсте и начин доношења програма; оснивање, рад, финансирање и надзор над радом установа у области образовања и васпитања; надлежност и избор органа управљања, руковођења, стручних и саветодавних органа; услова за рад наставника, васпитача и стручних сарадника и радно-правни статус запослених у установама у области образовања и васпитања.

Законом о основама система образовања и васпитања на јединствен начин уређени су и услови за директора дечјег вртића, као педагошко-инструктивног руководиоца установе; степен образовања, услови за пријем у радни однос, услови за рад и дозвола за рад (лиценца) васпитача и стручних сарадника; стручно усавршавање васпитача и стручних сарадника; педагошка норма часова; права, обавезе и одговорност запослених у дечјем вртићу; престанак радног односа и правна заштита запослених.

Ступањем на снагу Закона о основама система образовања и васпитања створене су обавезе да се посебним законом уреди делатност предшколског васпитања и образовања, а нарочито: начин обављања делатности у установи предшколског васпитања и образовања; ближи услови за лица која обављају васпитно-образовни рад; могућност извођења васпитно-образовног рада на страном језику; евиденција о васпитно-образовном раду и издавање јавних исправа; врсте посебних програма, начин и поступак њиховог доношења, прилагођених програма за децу са сметњама у развоју, за децу из социо-економско угрожених средина и децу са посебним способностима; организација рада дечјих вртића и рад издвојених васпитних група; васпитно-образовни рад васпитача, стручних сарадника и сарадника, као и њихово образовање. Такође, овим законом потребно је уредити и сва друга питања која су специфична за рад дечјих вртића, што би требало да допринесе подизању нивоа квалитета рада са децом предшколског узраста и да заједно са системским решењима из Закона о основама система образовања и васпитања допринесе ефикасном спровођењу циљева и задатака васпитно-образовног рада.

Разлози за доношење овог Нацрта закона јесу и настале промене у друштву у току примене Закона о друштвеној бризи о деци, како на економском тако и на социјалном и политичком плану. Ове промене захтевају реформу система предшколског васпитања и образовања у Републици Србији у складу са новонасталим околностима и новим условима рада, а у циљу приближавања и усклађивања система предшколског васпитања и образовања у Републици Србији са системом предшколског васпитања и образовања Европске заједнице и савременог света.

III. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОЈЕДИНИХ ОДРЕДАБА ЗАКОНА

Предложена решења која су садржана у Нацрту овог закона опредељена су разлозима који су условили његово доношење и чињеницом да је предшколско васпитање и образовање у надлежности једног министарства - Министарства просвете и спорта, као и специфичном природом и значајем саме делатности, чијим обављањем се задовољавају потребе деце и породице.

Тако је одредбом члана 2. Нацрта закона делатност предшколског васпитања и образовања дефинисана као делатност васпитања и образовања деце предшколског узраста. На тај начин истакнута је васпитно-образовна делатност као приоритетна у односу на остале делатности које се обављају у дечјем вртићу у циљу остваривања васпитања и образовања. Истом одредбом уређено је да се делатност предшколског васпитања и образовања обавља у

дечјем вртићу, а да се посебни програми из делатности предшколског васпитања и образовања могу остваривати и кроз друге облике организовања.

Остале делатности дечјег вртића дефинисане су чланом 3. Нацрта закона, као делатности које се обављају у циљу остваривања васпитања и образовања, а којима се обезбеђују исхрана, нега и превентивно-здравствена и социјална заштита деце предшколског узраста. Тиме је делатност предшколског васпитања и образовања одређена као мултифункционална, са стављањем акцента на процес васпитања и образовања као основну делатност дечјег вртића.

. Ближе услове и начин остваривања ових делатности дечјег вртића прописују ресорна министарства, у сарадњи са министарством просвете.

Поред циљева и задатака образовања и васпитања прописаних Законом о основама ситема образовања и васпитања, чланом 4. Нацрта закона прописани су специфични циљ и задаци предшколског васпитања и образовања.

Чланом 5. Нацрта закона прописана је употреба језика, како за децу за које се васпитно-образовни рад остварује на српском језику, тако и за децу припаднике националне мањине којима се обезбеђује остваривање васпитно-образовног рада на језику националних мањина. Дата је могућност да се васпитно-образовни рад остварује и на страном језику.

Чланом 6. и 7. Нацрта закона прописано је вођење и чување евиденције у дечјем вртићу, као и издавање јавних исправа о похађању припремног предшколског програма, који постаје обавезан од школске 2006/2007. године.

Чланом 8. Нацрта закона прописано је да дечји вртић може да оснује Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, као и друго правно или физичко лице.

Према члану 9. Нацрта закона јединица локалне самоуправе оснива дечји вртић у складу са актом о мрежи за најмање пет, а највише сто васпитних група. Овакво законско решење предлаже се из разлога што у неколико градова постоје велики дечји вртићи са више хиљада деце (чак и преко 9000) и више стотина васпитача (преко 700) што, свакако, отежава рад дечјих вртића.. У циљу постизања веће ефикасности и квалитета рада дечјих вртића прописано је да се уз сагласност Министарства може основати дечји вртић са већим, односно мањим бројем васпитних група.

Одредбом члана 10. Нацрта закона прописано је да друго правно или физичко лице може да оснује дечји вртић и обавља делатност предшколског образовања и васпитања, у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, стандардима и ближим условима које прописује министар, као и прописима којима се уређује приватно предузетништво.

Према одредби члана 11. дечји вртић може основати и страно правно или физичко лице ако испуњава услове прописане Законом о основама система образовања и васпитања и има одобрење Министарства.

Чланом 12. Нацрта закона прописано је да дечји вртић може да обавља делатност у издвојеном одељењу - објекту дечјег вртића или у простору основне школе или другом простору.

Одредбом члана 13.и 14. Нацрта закона уређен је упис деце у дечји вртић, као и упис страних држављана и лица без држављанства у дечји вртић.

Одредбом чл. 15. и 16. Нацрта закона прописано је да се предшколско васпитање и образовање може организовати и у иностранству за децу грађана Републике Србије који привремено бораве у иностранству по

посебном програму који доноси министар, на предлог Националног просветног савета. Поред програма, министар прописује и начин вођења евиденције, вршење надзора, посебне услове за рад васпитача и сва друга питања од значаја за обављање ове делатности у иностранству.

Посебна пажња посвећена је програмима предшколског васпитања и образовања (чл. 17. до 29. Нацрта закона). Предшколско васпитање и образовање се остварује у складу са Општим основама предшколског програма, које доноси Национални просветни савет у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, а чланом 17. Нацрта закона утврђен је садржај Општих основа.

Прописано је да се, у циљу унапређивања делатности предшколског васпитања и образовања и повећања обухвата деце, поред предшколског програма остварују и програми у зависности од специфичних потреба и интересовања деце и породице. Ове програме могу да остварују како дечји вртићи које је основала јединица локалне самоуправе, тако и вртићи које су основала друга правна или физичка лица, а посебне програме из делатности предшколских установа могу да остварују и други облици организовања (организације, заједнице и удружења).

Дечји вртић остварује предшколски програм којим се утврђују циљеви, врсте, обим, облици и трајање васпитно-образовног рада. Предшколски програм дечјег вртића обухвата: програм васпитног рада и неге са децом до три године као и програм васпитно-образовног рада са децом од три године до поласка у основну школу који укључује и припремни предшколски програм.

Новина установљена овим Нацртом закона је увођење приватних дечјих вртића и остваривање предшколског програма у приватном дечјем вртићу, као и појединих програма из делатности установе које остварују други облици организовања. Остваривање предшколског васпитања и образовања у приватним дечјим вртићима, другим организацијама, правним и физичким лицима, условљено је давањем сагласности министра, чиме се потенцира одговорност државе за остваривање ових програма у складу са законом. Приватним дечјим вртићима, другим организацијама, правним и физичким лицима дата је могућност остваривања и посебних програма под условом да испуњавају прописане стандарде и имају сагласност Министарства просвете и спорта.

Предшколски програм припремају одговарајући стручни активи дечјег вртића, а доноси орган управљања дечјег вртића - управни одбор, по прибављеној сагласности надлежног органа оснивача и на основу планираних материјалних средстава за њихово остваривање.

Припремни предшколски програм је установљен као посебан део предшколског програма. Циљ припремног предшколског програма је да се деци у години пред полазак у школу обезбеде услови за стицање знања, вештина и искуства потребних за даље образовање и васпитање. У том смислу, прописано је да васпитачи остварују припремни предшколски програм.

Имајући у виду дугогодишња позитивна искуства у раду припремних васпитних група у дечјим вртићима и при основним школама, чланом 22. Нацрта закона прописано је да се припремни предшколски програм остварује у дечјем вртићу, односно основној школи, у складу са Законом о основама система образовања и васпитања - у трајању од четири сата дневно најмање шест месеци. Остваривање припремног предшколског програма бесплатно је за родитеље, а похађање овог програма постаје обавезно, почев од

школске 2006/2007. године, тако да су Нацртом закона прописане обавезе за родитеље, дечји вртић, односно основну школу и јединицу локалне самоуправе у остваривању припремног предшколског програма.

У оквиру предшколског програма дечјег вртића могу да се остварују и посебни програми, у складу са потребама и интересовањима деце и родитеља и локалне заједнице и просторним и кадровским могућностима дечјег вртића. Ове програме, у оквиру предшколског програма, припремају стручни активи дечјег вртића, а доноси их, заједно са предшколским програмом орган управљања - управни одбор по прибављеној сагласности надлежног органа оснивача и на основу планираних материјалних средстава за њихово остваривање. Програми који се остварују у оквиру предшколског програма су: додатни програми, пригодни и повремени, програми стручне подршке породици, прилагођени програми за рад са децом са сметњама у развоју, децом са посебним способностима и рад са децом из социо-економски или из других разлога угрожених средина у васпитној групи, у складу са њиховим развојним потребама и индивидуализовани програми за рад са децом у породици која због болести или других оправданих разлога не похађају дечји вртић.

Посебни програми које прописује министар су: програми за рад са децом са сметњама у развоју, програми за рад са децом из социо-економски угрожених средина, програми за рад са децом са посебним способностима и програми за рад са децом у иностранству. Ове програме, према члану 28. Нацрта закона, на предлог Националног просветног савета доноси министар просвете и спорта у циљу остваривања права деце на васпитање и образовање уважавајући њихове посебне васпитне и образовне потребе.

Дечји вртић може да остварује предшколске програме према посебним педагошким начелима: преузете и прилагођене програме и специјализоване програме на које сагласност даје министар.

Чланом 30. и 31. Нацрта закона прописано је да се Програм предшколског васпитања и образовања остварује у целодневном трајању - од 9 до 11 часова дневно, у полудневном трајању - до 6 часова дневно и у вишедневном трајању почев од 1. септембра текуће до 31. августа наредне године.

Чланом 32. Нацрта закона прописано је да дечји вртић може да стекне статус "Модел центар - Оглед" на основу праћења остваривања већ уведеног програма огледа. На овај начин стварају се услови за стручно усавршавање васпитача и стручних сарадника и унапређивање и примену програма огледа у другим дечјим вртићима ако је показао позитивне резултате у остваривању огледа.

Одредбама чл. 33. до 36. Нацрта закона уређена је организација рада са децом у васпитним групама, како у дечјем вртићу, тако и за децу на болничком лечењу и децу са сметњама у развоју. Прописано је да број и старосну структуру васпитних група утврђује директор на предлог стручних органа дечјег вртића, на основу броја деце, услова рада и програма који се остварују.

На основу сагледавања стања у досадашњој пракси у односу на акт о мрежи дечјих вртића и потребе родитеља, а у циљу стварања оптималних услова за одвијање васпитно-образовног процеса, дефинисан је број деце у васпитним групама, зависно од узраста. Даје се могућност формирања васпитних група деце узраста од шест месеци до поласка у основну школу.

Уважавајући специфичности на регионалном и општинском нивоу, које се односе на неуједначеност мреже дечјих вртића као и демографску неуједначеност, даје се могућност оснивачу да утврди мањи, односно већи број деце у васпитној групи у односу на прописан број, у складу са критеријумима које пропише министар.

Одредбом члана 37. Нацрта закона прописано је да деца са сметњама у развоју остварују право на предшколско васпитање и образовање у васпитној групи и у групи са сметњама у развоју - у развојној групи. Предшколско васпитање и образовање за ову децу остварује се на основу предшколског програма или прилагођеног програма у оквиру предшколског програма. У развојној групи васпитно-образовни рад са овом децом остварује се на основу посебних програма васпитања и образовања деце са сметњама у развоју који су засновани на савременим научним схватањима о потреби што ранијег укључивања ове деце у васпитно-образовни процес и подстицања њихових развојних потенцијала. Новина у Нацрту закона је установљавање стручне комисије на основу чијих препорука се деца са сметњама у развоју укључују у васпитну, односно развојну групу.

Полазећи од основне делатности дечјег вртића, чланом 39. Нацрта закона одређена су лица која обављају делатност предшколског васпитања и образовања - васпитачи, стручни сарадници и сарадници.

Васпитачи обављају васпитно-образовну делатност, стручни сарадници обављају стручне послове којима се унапређује васпитно-образовна делатност, а сарадници обављају послове из делатности предшколске установе којима се унапређују исхрана, нега и превентивно- здравствена и социјална заштита.

Одредбама чл. 42. до 48. Нацрта закона прописани су услови за васпитача, стручног сарадника и сарадника. Врсту образовања васпитача и стручних сарадника прописује министар, а сарадника министар у сарадњи са министром надлежним за послове здравља, односно министром надлежним за послове социјалне заштите.

Одредбом члана 48. Нацрта закона прописано је да дечји вртић може да има и друге сараднике уз сагласност оснивача, зависно од програма који остварује.

Одредбом члана 50. Нацрта закона прописано је да запослени у дечјем вртићу остварују право на штрајк у складу са законом, под условом да обезбеде минимум процеса рада. Минимум процеса рада утврђује оснивач, у складу са законом, при чему се мисли на Закон о штрајку.

Одредбом члана 51. Нацрта закона прописано је да управно стручни и педагошки надзор над радом дечјим вртића и другим обликом организовања врши Министарство у складу са Законом о основама система образовања и васпитања. На овај начин изузимају се одредбе Закона о државној управи и на посебан начин уређује се управни и стручно-педагошки надзор над радом дечјих вртића и других облика организовања.

Нацртом закона (чл. 52. до 56.) уређено је финансирање делатности предшколског васпитања и образовања на основу критеријума и стандарда за обезбеђивање тих средстава које прописује министар. У дечјем вртићу чији је оснивач општина, односно град, родитељ учествује у обезбеђивању средстава са 20% од просечне цене по детету, коју одређује орган управљања, уз сагласност оснивача. За родитеље деце, односно за другу децу у складу са Законом о финансијској подршци породици са децом прописано је да

су ослобођени плаћања дела трошкова, односно за ову децу средства боравка у дечјем вртићу обезбеђују у складу са законом - при чему се мисли на Закон о финансијској подршци породици са децом.

Средства за финансирање делатности приватног дечјег вртића обезбеђује оснивач.

У буџету јединице локалне самоуправе обезбеђују се средства за превоз деце која похађају припремни предшколски програм, јер припремни предшколски програм постаје обавезан од школске 2006/2007. године.

Чланом 57. и 58. Нацрта закона прописане су казнене одредбе за дечји вртић и одговорно лице, као и за родитеље деце.

Члановима 59. до 73. Нацрта закона уређују се прелазне и завршне одредбе. Предвиђени су рокови за усаглашавање општих аката, организације и начина рада установа са овим законом и заштита запослених. Прописано је да запослени у дечјем вртићу који нису имали прекид радног односа, а који су у време заснивања радног односа у дечјем вртићу испуњавали услове у погледу врсте и степена стручне спреме, могу и даље обављати послове из делатности дечјег вртића. Дата је и могућност да васпитно-образовни рад у дечјем вртићу могу да обављају и лица која на дан ступања на снагу овог закона нису била у радном односу у дечјем вртићу, ако имају више од 20 година радног стажа у предшколској установи.

IV. СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За споровођење овог закона потребна су додатна средства у буџету општине за превоз деце која похађају припремни предшколски програм.

Имајући у виду узраст деце која похађају припремни предшколски програм, а с обзиром да припремни предшколски програм постаје обавезан од школске 2006/2007. године, предлаже се да се у буџету јединице локалне самоуправе, у оквиру обезбеђивања средстава у области предшколског васпитања и образовања, обезбеде средства за превоз деце која похађају припремни предшколски програм, а у висини стварних трошкова превоза за свако дете.

Напомиње се да средства обезбеђена у буџету Републике Србије за 2006. годину, у износу од 1.084.000.000,00 динара, не могу да покрију трошкове финансирања припремног предшколског програма у трајању од четири сата дневно у дечјем вртићу, односно у основној школи, пред полазак у основну школу.

Предлогом финансијског плана за 2006. годину, Министарство просвете и спорта тражило је средства за остваривање припремног предшколског програма у износу од 1.367.573.000,00 динара и 67.000.000,00 динара за увођење припремног програма за децу ромске националности.

Нов начин финансирања почиње почев од 2006/2007. године и до краја текуће године за финансирање припремног предшколског програма треба обезбедити средства у укупном износу од 581.416.000,00 динара.

До септембра месеца текуће године потребно је обезбедити 810.000.000,00 динара, од септембра до децембра 2006. године 581.416.000,00 динара - укупно 1.391.416.000,00 динара.

Имајући у виду чињеницу да су буџетом Републике Србије обезбеђена средства у износу од 1.084.000.000,00 динара за спровођење закона недостају средства у износу од 307.416.000,00 динара под условом да не дође до

значајнијег повећања инфлације и других параметара који утичу на формирање цене по васпитној групи у седишту дечјег вртића, ван седишта и у болничкој и развојној групи.

Такође, у буџету јединице локалне самоуправе потребно је обезбедити средства за увођење нове организације и начина рада дечјих вртића, тамо где је то потребно, због већег броја васпитних група од прописане, као и средства за проверу психичке, физичке и здравствене способности васпитача, стручних сарадника и сарадника, најмање једном у две године.